

MTA – PTE – ELTE Középkori magyar egyházi archontológia 1000–1387 Kutatócsoport

Egy sikeres pályázatot követően 2019. július 1-jével kezdte meg munkáját a fenti témában egy új Kutatócsoport (1421707), amely a MTA támogatását ötéves ciklusra nyerte el, feladatát 2024. június 30-ig kell teljesítenie.

A cél, amelyet a kutatócsoport maga elé tűzött, belesimul a magyar medievisztika kutatási vonalába. A középkori magyar világi tisztségviselők hivatali idejének feltárása, összeállítása Engel Pál úttörő munkájával indult, amely 1301–1457 közötti periódusra terjedt ki. Engel Pál módszertani alapvetése nyomán az Árpád-kori világi tisztségviselők adatait Zsoldos Attila tárta fel; a késő középkorra vonatkozóan C. Tóth Norbert, Horváth Richárd és Neumann Tibor folytatnak kutatásokat. A késő-középkort érintő egyházi archontológia készítésében Fedeles Tamás és C. Tóth Norbert munkái útmutatók, az adatbázis tekintetében tanulsággal szolgál Kiss Gergely által vezetett kutatócsoport, amely a pápai legátusokkal foglalkozik.

A kora középkorra vonatkozó egyházi adatok azonban egyelőre csak a püspökök vonatkozásában tisztázódtak, illetve néhány káptalan esetében „nyújtóztak” a kor-középkori kezdetek felé. A megalakult kutatócsoport a magyar történelem a 11–14. század további prelátusainak (székes- és társaskáptalani vezetők, szerzetesi előljárók), valamint középrétegének (kanonokok, főesperesek és más egyházigazgatási tisztségviselők, székesegyházi papság, szerzetesi intézmények középszintű vezetői) adatait fogja feltárni, archontológiai sorokba rendezni, és be kívánja mutatni a jelentősebb települések egyházi személyzetét is. Az egyes egyházi intézményeknél először rövid történeti áttekintés készül bővebb lexikonszócikk-tömörséggel, ebben hasonló lesz a német *Germania Sacra*-sorozathoz. A feladat megvalósításához szükséges forrásfeltárás az Árpád-korra és az Anjou-kor első felére vonatkozóan jórészt rendelkezésre áll. Egyedül a késő Anjou-kor vonatkozásában lesz szükség nagyobb számú kiadatlan oklevél feldolgozására. A publikált anyag nem egységes szempontok szerint készült, a pályázatunkat megalapozó részmunkák során pontatlanságokra is fény derült, így az eredeti forrás és a publikált anyag összevetésétől nem tekinthetünk el. A kutatás során feltárt új eredményekről folyamatosan a nyilvánosság elé lépünk, szaktanulmányok, szakkönyvek készítését tervezzük.

Nem példa nélküli, de nem is gyakori, hogy egy kutatócsoport két egyetem munkatársainak összefogásával született meg. A Kutatócsoportot a PTE egyetemi tanárai vezetik, Font Márta mint kutatócsoport vezető és Bagi Dániel mint társpályázó. A munka ELTE-n folyó részét Thoroczkay Gábor és Dreska Gábor habilitált docensek irányítják. A Kutatócsoportban öt fiatal – ketten a PTE (Buják Gábor, Báling Péter), hárman az ELTE (Farkas Csaba, Lados Tamás, Ribí András) kötelékében – kap lehetőséget arra, hogy a projekt keretében teljesített feladataik felhasználásával elkészítsék PhD disszertációjukat.

A kutatócsoport kétpólusú. Az ELTE BTK Történettudományi Intézete rendelkezésre bocsátott egy kutatószobát, ahol a csoport tagjai a munkamegbeszélések egy részét tartják. Találkozásaink másik helyszíne a PTE BTK Történettudományi Intézetében a Középkor-és Koraújkor Történeti Tanszék, ahol a csoport 2019. május 7-i megalakulása történt (a pályázat elfogadásáról szóló értesítés után).

A kutatócsoport eddigi tevékenységéről tanúskodik részvétele a 2019. november 6-i workshop-on (Studia Mediaevalia II. – Pécs, PAB Székház), ahol az egyháztörténeti kutatások fentebb említett szereplőivel közösen vitattuk meg a készülő adatbázis problémáit, a buktatók elkerülésének módját. A kutatócsoport tagjai részéről elhangzott előadások írott változatát 2020 elején jelentetjük meg tervezett könyvsorozatunk nyitányaként. A sorozat címe: Az Árpád- és Anjou-kor magyar egyházi archontológiájának kérdései; az első kötet címe: Püspökök, káptalanok, tizedek; szerkesztője Thoroczkay Gábor lesz. A sorozatnak évenkénti megjelenésével számolunk. Egy következő kötet alapja elektronikus formában már elkészült: Szentirmai Sándor német nyelvű írásának fordítása (Buják Gábor fordításában, Báling Péter nyelvi ellenőrzésével, Thoroczkay Gábor által összeállított jegyzetappatárussal). Feladatunknak gondoljuk Szentirmai Sándor válogatott tanulmányainak közzétételét, amelyekre a magyar tudományosságban eddig – sajnálatos módon – nem irányult kellő figyelem.

Font Márta